

**EXEGESIS || IN EPISTOLAM || D. PAVLI AD EPHESIOS ||
ECCLESIAE, SANCTORVMQVE PA-||TRVM MENTI, ITA,
DEFENDENDIS PRÆ-||cipuis fidei dogmatibus accomodata,
vt à Ro-||berti Rolloci Scoti, Eidenburgensis ...**

Stevartius, Petrus

[S.l.], 1593

VD16 S 8959

Capvt Secvndvm. Et vos cùm essetis mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundùm sæculum mundi huius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70277)

15. Cùm modis omnibus conetur Apostolus, & cognitionem, & ynitatem nostram ad Christum, ostendere, fit evidens capitis vocem primariò secundùm Pauli intentionem nō esse vel principatus, vel auctoritatis, sed eā uti Paulum, ut quemadmodum naturale caput in membra: ita mysticum in corpus tam militantis, quàm triumphantis Ecclesiæ per gratiā probet influere. Quēadmodum enim caput cæteris membris cōforme cū ipsis præsidet, tūm vires operationibus accommodatas suppeditat: ita Christus ut homo & Angelis^a & hominibus præest, & virtutes ac dona spiritualia elargiens, eiusdem cum cæteris hominibus est naturæ particeps, licet quoad hoc nihil cum Angelis habeat commune, nō enim Angelos, sed Abrahæ semen apprehendit. Quæ res hominis dignitatem maximè amplificat. Vnde adiunxit, quod sicut caput membra, sic mēbra caput perficiunt: non enim perfectum est corpus, nisi ubi hæc sibi vnita inveniuntur. Nisi enim essemus, hic quidem pes ipsius, iste autem manus, ille verò aliud quoddā membrum, non compleretur corpus.

^a 1. Cor. 2.
Coloss. 2.
Qui est caput
omnis princi-
patus.

Hebr. 2.

CAPVT SECVNDVM.

Et vos cū essetis mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundūm seculum mundi huius.

16.

VT Ephesij grata animi memoria, per Christum parta beneficia assiduè recolerent, vitæ spiritualis nostræ Christum à mortuis suscitatum exemplar fuisse ostendit, significans Deum eadem virtute hominem à peccati, qua Christum à corporis morte suscitando, esse usum. Sicut enim animæ à corpore^a dissolutionem

^a Osea 6.
Coloss. 3.

lutionem sequitur naturæ mors: ita animæ à Deo, qui est eius ^b vita, per peccatum separationem æternus se- ^{b Ioan. 14.} quitur interitus. Hinc est, quod mors peccatorum dicitur alibi pessima. Et quemadmodum diuina vi, Christi ^c corpori de integro vnita anima vitā attulit: ita peccati morte, peccato scilicet sublato, amissam vitam homo per gratiam recuperat. Fatemur itaque cum Rolloco, mortalis peccati admissione, hominem non modò ægrotantem, sed & penitus mortuum nulla opera, quæ vel ad salutem valeant, vel æternam beatitudinem mereantur, vel etiam ad gratiam proximè disponant, sine Dei gratia, præstare posse. Vbi enim, inquit Augustinus, non est dilectio ^d charitatis, nullum bonum opus reputatur, neque rectè bonū opus iteratur. Item si bona ^e in vsu pauperum distribuero, &c. charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, inquit Paulus. At liberum voluntatis motum sibi relictum, ita debilitatum esse, vt nullum opus bonum, morale saltem, vt dare, v. g. elemosynam, salutare proximum, &c. operari nequeat, paulò post fusiùs infrà refutabimus, quando reddemus rationem, cur Patres, qui omnem considerationem ad finem supernaturalem dirigunt, pro nihilo reputant opera moraliter duntaxat à peccatore facta; licet non sint peccata, sed ex se bona.

In quibus ambulastis secundum seculum mundi huius, secundum principem potestatis aëris huius Spiritus.

17. Ephesiis sicut & Iudæis non solam corruptæ naturæ ad malum propensionem, sed & prauam ^a flagitiosorum hominum consuetudinē, & Cacodæmonis mille nocendi artes ad peccandum occasionem attulisse ostendit, Patris enim cœlestis charitas, quæ spiritualis ^{a Philip. 3.} *Multi enim ambulat quos* ^{sape.} *Hierem. 2.*

1. Ioann. 2. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

Sap. 1.

b Ioann. 12. 14. Vocatur diabolus princeps huius mundi.

1. Petr. 5.

a Tob. 21.

Tit. 3.

Rom. 8. 6.

2. Petr. 2.

vitæ causa est, in eo manere non potest, cui lubrici mundi illecebræ & carnis lenocinia placuerint, unde ut ea homines cane peius & angue fugiant, sæpè Scriptura cohortatur, quia eiusmodi vitiis carnisque cupiditatibus deditis dominatur princeps ille, cui^b potestas est in hac aëris caligine, ubi ad nos fallēdos, nescio quæ aërea corpora effingit, quibus ceu retibus incautos illaqueat, qui se ei peccando subiecerint, sic enim irretitos tenet, ut quo voluerit nequitia & impietatis, ceu iumenta exagitet & impellat, nunc enim suavius lubricæ carnis delitiis obiectis blanditur; nunc diuersarum cogitationum instinctibus mentem concitat, ut non corporis modo, sed & animi viribus homo debilitatus, omnem tandem salutis spem abiiciat. Atque hoc est, quod subiungit:

Qui nunc operatur in filios diffidentia, in quibus & nos omnes aliquando conuersari sumus in desideriis carnis nostræ.

18. Non modò impij, qui Deo dixerūt, ^a recede à nobis, viam sciētiarum tuarum nolumus, ut qui ad foelicitatem non per Christum, Christi que meram doctrinam aspirāt, sed & omnis generis flagitiis malitiosè sunt immerfi, dicuntur filij diffidentia, quia sicut filij sunt in patris nutu: ita illi in dæmonis potestate. Licet enim libere in peccati cœno volentur, nullam tamen habet eorum peccandi consuetudo rationem, cur eripi debeant ex dæmonis manu, quemadmodum ij, qui vel ex infirmitate, vel ex ignorantia deliquerunt, quibus adhuc emendationis spes affulget. Hinc infrà monet omnes Paulus, ne se patiantur inanibus verbis seduci, ne in ipsos ceu diffidentia filios ira diuina desæuiat, quod veritatis hostibus, & ex malitia, exuta fronte, & verecundia,

dia, peccantibus, nihil sit, quod ad desperationem magis incitet.

Et eramus naturâ filij iræ, quemadmodum & ceteri.

19. Creatus est, inquit Augustinus, primus homo in natura sine culpa, creatus est rectus, non se fecit rectum, *Eccles. 7.* quid autem fecerit notum est, cadens à manu figuli, fractus est. Huius, ut ita dicam, fracturæ siue corruptionis intuitu, totâ Adami progeniem communi lege ab ipso deriuatam, iræ siue vindictæ diuinæ ream nasci, asserit Paulus, propter originis labem, quam ex illa perdita massa contrahit. Vnde & natura nostra iam ægra, iam infirma, iam vulnerata dicitur, partim quod actiones vitæ æternæ dignas amisso iustitiæ originalis dono, exercere non possit, partim quod ad frequentes diuersi generis defectus sibi relicta, sit admodum procliuus.

20. Ineptè tamen hinc conficit Rollocus, hominem originalis iustitiæ fræno destitutum, hominis naturam potius exuturum, quàm desierit aliquo modo in Euangelij lucem peccare. Quasi verò Deus hominem naturalibus cognoscendi & appetendi duntaxat viribus præditum ad peccandum produxerit, cui naturæ lege, donum aliquod supernaturale non debuit, qui hominem ut natura præditum, sicut cætera, quæ fecit, diligat, nec *a Sap. 2.* ipsum omninò amore prosequi nõ possit, quin & actiones ab eius natura profectas, & in Deum ut naturæ authorem directas bonas esse, nec in Euangelij lucem delinquere, vel inde conuincitur, quod ad bonum quàm ad malū hominis natura sit seipsa propensior, quæ nullam per peccatum virium naturalium passa est iacturam: cum enim humanæ nature ad bonum rectæ rationi consentaneum, tametsi gratia & iustitia destituta incli-

natio, iustitiæ amissione extincta non sit, non erit minùs difficilè, imò facilius bona naturæ viribus breui saltem tempore, facere, quàm mala. Inde fit, quod sine bonis aliquibus operibus difficillimum esse vitam impij reperiri, dicat Augustinus.^b

^b Lib. de spir. Et liter. cap. 18. 28. lib. 3. Hypog. cap. 2.

Claudianus.

^a Genes. 4.

^b Ioan. 5.

Rom. 1.

21. Hominem itaq; sic constitutum non modò totam veritatis lucem amisisse, sed & in omni suo opere peccare, hæreticum est dogma, & mentem tanquam reginam cæteris animi facultatibus subinde præsidere non posse, Philosophorum optimè sentientium sententiæ repugnat, nisi Socrate sapientior Rollocus sapientem astris dominari non posse dicat, nec eum omnia iure tenere, Qui poterit Rex esse sui, &c. Quid quod Caino parricidæ dicat Deus: ^a Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Quid quod Euangelij lumen aperuerit (id ridet Rollocus) Papistis, corruptorum morum prauitatem, fidei tenebras offundere? Iudæos enim ob ambitionem credere non potuisse^b veritas ipsa testatur. Gloriam creatori debitam, creaturæ datam vitæ improbitati & turpitudini non obscure ascribit Apostolus. Detinent enim vitia intellectum in errore sibi conformi, & à contraria auertunt veritate: cum enim ad credendum necesse sit voluntatis pium affectum sibi vim intelligendi subiicere, vt ea credat, quorum non habet necessariam probationem, quando vitia & animi affectus iis repugnant, quæ sunt fidei, impediunt ad recipiendam fidem, & ad receptam deserendam impellunt.

Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, &c. conuiuificauit nos Christo.

22. Diuini erga hominem amoris indicium hoc est maximum, quod eius, licet serui, imò hostis causa filium suum

suum vnicum dederit, vt posset viuere, ob quam liberalitatem, spiritum (vt alibi scriptum est) ^{a Ioan. 7.} non ad mensuram hominibus dedisse dicitur, quibus ad sui similitudinem efficitis, & post lapsum sua misericordia reparatis, vt cœlestis patrimonij hæreditatem suo tempore, adiutus possit adire, summam potestatem fecit. Nec satis tantæ charitatis magnitudo potest explicari, vt cùm homines ^{Ioan. 3.} odio & pœnis acerbissimis essent digni, eos tamen dilexerit, & fugentes à se, iniecta quasi manu apprehenderit, quemadmodum ^{b Rom. 5.} Paulus alibi insinuat: Commendat, inquit, Deus charitatem suam in nobis, vt cùm inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est: Amoris hominum ab amore Dei discriminẽ insinuans, quod homo bonum rei amatae inueniat, quo illectus ipsum amat, Deus verò rei amabilis in re amata nullam prorsus rationem præuidens, ipsam amando bonam efficiat, sicut Augustinus in illa Pauli verba: *Dilectis à Deo, non diligentibus Deum* notauit, quia, inquit, dilecti sunt, ideo diligibiles fuerunt.

Et cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, cuius gratia estis saluati, & resuscitauit, & conscendere.

23. Recordatione eius beneficiij, quo hominum genus affecit Christus, quando sanguinis sui profusione promeruit, vt vitæ spirituali antea in peccatis mortui restituerentur, vocationis nostræ spes maximè erigitur. Cùm, inquit Apostolus, carnis cupiditatibus obcæcati, quoad animum essemus mortui, filij sui amore pater effecit, vt nostra conuersatio esset in cœlis, ita vt vita, affectu & contemplatione ibi essemus, vbi est caput nostrum, vt quemadmodum iam spiritui nostro vitam sua gratia restituit, nos resuscitauit, nos in cœlestibus sedere fecit, vt ^{Rom. 8.} ^{Ioan. 12.} ostendat.

osten-

Apocal. 3.

ostenderet superabundanter diuitias gratiæ suæ in bonitate: ita nos ad Christi similitudinem resuscitaturus, & sedem daturus est in cœlestibus secundum corpus, ut ubi corpore & animo ipse est, illic & nos eiusdem ministri simus. Hanc vitam, spiritus habitantis in nobis, ceu causæ principalis functionem Rollocus esse ait, quæ non anima tantum; sed & animæ facultatibus ceu instrumentalibus causis & ministerio utatur, ipsum spiritum nauam, nauam animam, quæ nihil ex se agens, folius Spiritus impulsu feratur contra apertissimas Scripturas faciens: sicut quando Spiritus dicitur hominem in omnem deducere, non portare veritatem, quo loco hominem oportere^a cooperari, & quod suum est, spontaneè facere, insinuatur, cum Spiritus sanctus neminem nostrum impellat, nisi ex nostra parte opus nostrum accedat, sic Spiritum pro nobis interpellare, interpretantur Patres, quia modum interpellandi non tantum docet, sed & ad interpellandum obedientem dirigit, & Apostoli, sic visum esse Spiritui sancto, & nobis dicunt, & de Deo, Deduxisti populū tuum in manu Moyfi & Aaron, qui sanè volentes non coactos ducebant Israëlitas in promissionis terram.

^a Ioan. 14.

Rom. 8.

Actor. 15.

Psal. 76.

Gratiã enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur.

Rom. 3.

1. Cor. 15.

Esai. 60.

Rom. 8.

Luc. 8.

24. Non solum beatos, qui salutis portum periculi vacuum sunt affecuti, sed & eos, qui iustitiam in hac mortali vita apprehenderunt, saluos Apostolus Romanis scribens, factos dicit. Eam porro salutem, quæ peccatorum remissionem, iustitiæque donum complectitur, sine fidei presidio consequi nemo potest. Non quod fidei merito, iustitiam siue peccatorum remissionem dari

dari Patres Orthodoxi asserant, vt ipsis imponit Rollocus (hoc enim docuerunt Pelagiani, dicentes, fidem in nobis effici nostris viribus, audito Euangelio, & per eam nos mereri diuinam iustitiam) sed Dei iustitiam hic & alibi peccatoribus credentibus propter misericordiam in Christo promissam, dari dicit Paulus: ita, vt fides intelligatur tantum dispositio, per quam mens coelitus attracta sufficienter ex Dei bonitate habetur disposita, praeparata, & tanquam apta, vt fiat ei applicatio meritorum Christi, & ex Christi meritis applicatis, accipiat remissionem peccatorum, iustitiam & gratiam, quemadmodum insinuat Paulus, dum ait; iustificati ex fide Rom. 6. pacem habeamus: & hoc non ex nobis, Dei enim donum est, non ex operibus. Quae si fidei lumine cognoscuntur, rationis humanae obtutum excedunt (quae enim Dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus Dei) ideò non modò a Sap. 9. necessarium esse sapientiae donum, sed & ab altissimis esse mittendum Spiritum sanctum, post Sapientem asserit b 1. Cor. 12. Paulus, qui diuinæ mentis sensum aperiat & explicet, Rom. 11. vt homines fidei beneficium non sibi, suisque viribus 1. Cor. 1. arrogent, sed Deo potius illud acceptum ferant.

25. Quare miror Rollocum sui adeò esse immemorem, vt quando Dei gratiam salutis nostrae causam facit, requirit à nobis fidei actum, hoc est, praestemus, quod nostrarum, inquit, est partium. Quasi in nostra solius sit potestate credere. Si enim diuinæ gratiae intellectum illuminanti, credendo cooperamur, tum nos ipsos quoque liberum voluntatis motum elicere, & quod bonum est facere, & non solum à Spiritu sancto agi, sed ipsi etiam cooperari statuat necesse est, sicut D. Hieronymus, qui fidei actionem ab arbitrij facultate profectam, quod

D

ab

ab imperio voluntatis procedat, liberam esse euincit. Verum quidem est, Deum sicut initio hominem creauit, nulla eiusdem præcedentia merita, quibus creationis suæ bonum dici comparasse posset, respexit: ita post lapsum, nulla præcedere voluisse in homine opera, quibus ipse sibi recuperatam sanitatem adscriberet: atamen inde hominem suæ vocationi respondere non posse, aut diuino amoris non debere se accommodare, stultum est affirmare.

Ipsius enim sumus factura creati in Christo Iesu.

26. Quia primæ creationis præsidio, nulla homini vis inest, quâ veram consequi beatitudinem possit, idè alterâ supra naturalem, opus fuit creaturâ quæ actiones etiam supernaturales eliceret consequendæ beatitudini idoneas, quibus ipsa iure debita, etiam responderet fœlicitas. In ^a Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura, quam Paulus hîc facturam nuncupat. Quæ acuratius considerata, nō pauca cum priore, siue naturali creatura, habet communia. Sicut enim omnium non modò actionum, sed & facultatum principium basisque est natura, quibus operationes sibi consonas elicit: ita gratiæ diuinæ donum, virium & actionum diuini ordinis est fundamentum, quo præditus homo, iam ^b regeneratus, iam nature diuinæ consors, iam noua creatura, hîc verò factura dicitur, quæ Deum clarè, suo tempore queat intueri, quando gloriæ lumine fuerit collustrata.

27. Hanc Dei gratiam sine medio, id est, sine iustitia Christi, qua ipse iustus est, interueniente, non effici, atque adè salutem non contingere, docet Rollocus. Qui si gratiæ naturam, Christi que iustitiam haberet perspe-

ctam,

^a Galat. & l.

Greg. de Valen-
tia Metemmen-
sis lib. de diui-
na gratia.

^b Ioan. 3.
2. Pet. 1.
Galat. & l.

Etiam, aliter sanè sentiret, vt qui gratiæ donum ob Christi merita hominis animæ diuinitùs reipsa infusum esse, quo iam anima Deo ^a grata, iam sana, iam iusta diuersarum actionum intuitu, dicitur, non modò non intelligat, sed & Christi iustitia homini imputata hominem nihil alioqui iustitiæ reipsa in se habentem, iustum nominari, nō possit explicare. Quonā enim modò Deum hominem dici posse diligere defendet, cui nihil donet, eo ipso, quo ipsum de nouo diligit, quem antea paulò oderat, cū tamen Dei voluntas sit efficax? Quomodo charitate Dei in cordibus nostris diffusa, Spiritus sanctus nobis dicitur datus? si sola, eaquæ à nobis separatā Christi iustitiā, nihil nobis accedit, quo grati Deo, apti ad debita Deo obsequia præstanda dicamur? sanè quando Spiritus sanctus dari dicitur homini, bona spiritualia, quorum Spiritus sanctus auctor est, intelliguntur, quæ propter Christum infusa, hominis mentē ad actiones naturæ vires excedentes, vitæque æternæ meritorias egregiè dirigant, quemadmodum apertè Scriptura passim facit testatum. Quando enim regni cœlestis ^b possessione compensat Deus bona opera, non Christi tantum, sed hominis etiam iustitiam remunerat. Homines enim alloquens dicit: Possidete regnum, &c. Esuriui enim & dedistis mihi manducare, sitiui, &c. Dicere potius debebat: Veni Christe, posside regnum, quia sitiui, & dedisti tibi potum, veni posside regnum, &c.

In operibus bonis, quæ præparauit nobis Deus, vt in illis ambulemus: propter quod memores estote, quod

28. Deus opera dicitur præparasse, quia ea ipsa sunt effecta prædestinationis, secundum quod ea præuisa Deus se daturum promisit. Vnde hac à nobis conditio-

^a Aug. lib. de
bon. persever.
cap. 14 lib. de
prædest. Sæctor.
cap. 10.
Fulgent. lib. 1.
ad Moisi.
^b 1. Cor. 3, 15.

Joan. 12.

Infrà cap. 5.
Vt filij lucis
ambulante.

ne, ait preparata, vt ea nos ipsi per arbitrij voluntatem suo tempore diuinitus adiuti impleremus, non quod Deus bonis operibus hominum præuisis, adductus sit, ipsos vt prædestinaret (quem sensum Orthodoxis affingit Rollocus) sed quia ex adultis nullum ^a prædestinat, nisi cum respectu quodam suæ diuinæ præscientiæ ad cooperationem perseverantem ipsius prædestinati, vt est ex gratiæ auxilio, & libero arbitrio, tãquam ad vnum effectum, & medium prædestinationis. Dei ^b enim adiutores sumus, sicut de se testatur Paulus: Gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum. Vnde & hic verbo **A M B V L E M V S** vsus est, partim vt Deo nos siue credendo, siue benè operãdo, cooperari testaretur, partim vt boni operis fructum, siue iustitiæ augmentum commendaret, quod secundam iustitiam appellatum etiam ridet impudenter Rollocus.

Quoderatis in illo tempore sine tempore, alienati à conuersatione Israël, & hospites testamentorum, prom.

Galat. 3.
^a Hierem. 2.
Actor. 23.
Qui in carne
sunt, Deo placere non possunt. Rom. 8.
^b Rom. 1.

29. Hæc erat gentium misera conditio, priusquam Christo nomina dedisset, quod promissionibus vero ^a Israël factis destituti, à politia & vero populi Dei instituto essent alienissimi, nullam religionis veræ societatem, nullum sacrorum foedus, nullam cœlestis numinis habentes notitiã: licet enim Deum, natura duce, ^b cognouissent, non tamen vt Deum glorificauerunt, sed instar pecudum suis cupiditatibus & desideriis obsecuti, hanc ita vitam decurrerunt, quasi futurorum bonorum, id est, gloriose resurrectionis & foelicitatis spem nullam expectarent. Quos Ecclesiæ hostes Sectarij videntur hodie imitari,

imitari, qui Euangelij luce cognita, procul tamē ab Ecclesiæ finibus errantes, ceu athei licentiosam viuendi regulam pro sua libidine corrupto interim diuini verbi sensu, sibi præscribunt (in c^o passione desiderij, sicut Gentes, quæ ignorant Deum) contempta eorum pastorum auctoritate, quos Christus fidelium cœtui legitimè præfecit, cum tamen non ignorent ipsi Deum esse nō posse Patrem, cui Ecclesia nōn fuerit mater.

Vos qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit

30. Christi sanguinis pretio liberæ filiorum Dei Reipub. insitos ciues affirmat, qui procul inde olim exulabant Ephesios: ita vt ad eam politiam iam pertineant, quā vtitur Deus in iis^a gubernandis, quos in peculiare^a sibi populum elegerit, peccatis siquidem morte sua expiatis, quibus à Deo homines diuulsi, inter se etiam diffidentes contendebant, inimicitias Christus diremit; alteros alteris, id est, Iudæos Gentibus, & Iudæis Gētes, vtrosque deniq; Deo reconcilians. Meritò proinde pax, sicut alibi salus nostra dicitur, quia quicquid vel pacis, vel salutis apud nos est reperire, auctor est Christus. Hæc pacem, Rolloc, doles apud nos non prædicari? immò noctes & dies illā religiosissimè (quam vos alioqui pertinaciter oppugnatis,) canimus, summo studio hanc salutem prædicamus, & Christi membris hoc Christi beneficium diligentissimè singulis propè momentis inculcamus. Hinc etiam euincere conatur Rollocus, Christum decidere semper de controuersis in religione & modo colendi Dei, quasi Christus, vbi contentio de fidei aliquo dogmate fuerit exorta, è cœlis ad terras se demittere debeat, vt Rollocos Orthodoxis reconciliet.

^c 1. Thessal. 4.

^a Ioan. 4.
Galat. 6.

Esai. 6.
Filiij tui de longè venient.
Luc. 2.
Ioann. 6.

Ioan. 12. Si exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad me.

a *Matth. 28.*
18. cap.

b *Iob 1.*

c *Actor. 15.*

Galat. 1.

31. Tam cæcus es, vt non intelligas Christi Spiritum, vsque ad sæculi ^a consummationem præesse Ecclesiæ, quando in Christi nomine legitimè cōgregatos, in omnem semper inducit, sicut promisit ^b Christus, veritatē. ^c Apostoli orta contentione de lege cum Euāgelio obseruanda, Christi opem implorârūt quidem, at ipsi Spiritus sancti instinctu edocti concluderunt, Spiritui sancto, & sibi ita fuisse visum decernere, quam decernendi & iudicandi potestatem antea acceperant, non è cœlo conspicuā expectarunt. Paulus sibi non fidens ascendit non in cœlum ad Christum, sed Hierosolymam, vt cum Petro, Iacobo, & his, qui erant Ecclesiæ columnæ, conferret suum Euangelium, ne fortè in vanum currat, aut cucurrisse videatur. Sed ea est hostium Ecclesiæ superbia, vt omnem Magistratui Ecclesiastico potestatem ereptam velint, quò sua pro libidine, diuini & humani iuris effractis repagulis, grassari possint. Hinc est, quod Rollocus lites Catholicorum & Calvinistarum ante iudicii diem iri compositum, desperet. Quid ita? Quia dixit ad Deum: recede à nobis, viam sciētiarum tuarum nolumus.

Medium parietem maceria soluens inimicitias in carne sus legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat.

Ezechiel. 37.

32. Sicut legales diuersi ritus & cultus cærimonias, immò circumcisionem maceriem illam (quæ Christi sanguine corrui) fuisse putāt Patres, quæ Iudæos à Gentibus quasi vallo interiecto, separabat: ita humanum Catholicarum traditionum parietem corruere oportere putat Rollocus, vt inter Christianos, qui ex solo Dei verbo pendent, conueniat. Quasi, Rolloce, Dei verbum non sint traditiones per manus ab Apostolis & Patribus
acce-

acceptæ, quas vel ipse Paulus non minùs, quàm episto-
 las & sermonem sæpè iubet obseruari. Nūquamnè apud
 Augustinum legisti, quod Euangelio nō esset fidem ha-
 biturus, nisi Ecclesiæ auctoritate fuisset commotus? Fi-
 dem & religionem Scriptura antiquiorem, atq; Eccle-
 siam sine Scriptura posse constare insinuans. Quæ enim
 ab origine mundi cœpit Ecclesia, Sacramentorum ri-
 tus, leges & colendi Dei rationem & conuenientiam
 non in chartis aut tabulis inscripta, sed in animis cōsue-
 tudine imbutis quasi impressa semper consummauit.
 Multa credit Rollocus, quæ scit sacris literis non conti-
 neri. Quæ ergo dementia ipsum cœpit, vt omnia sacris
 literis expressa pronunciet, quæ ad salutem sunt creditu
 necessaria. Nouam legem te non fugit à Christo iussam
 esse prædicari non scribi, &c.

2. Cor. 3.

2. Timot. 1. 2.

1. Cor. 11.

2. Thessal. 2.

1. Tim. 1. 2.

Marci 9. 6.

*Ergo iam non estis hospites & aduena, sed estis ciues Sanctorū,
 & domestici Dei.*

33. Fidelis populi cœtus subinde œconomia formam
 refert, quæ Patris cura administratur. Subinde status po-
 litici rationem habet, cui Rex suo imperio præest. Si
 quæ militat, Ecclesiam, primo modo spectes, priuatis
 duntaxat rebus intenta, a domus faciem exhibet, cuius
 Patres post Deum, sunt Apostoli & eorum successores;
 si alteram formam consideras, ciuitatis imaginem ex-
 primit, cuius Spiritu sancto moderatore, summus Ec-
 clesiæ pastor est caput & princeps. Ephesios itaque ra-
 tione domus, hospites, ratione ciuitatis aduenas vocat,
 quasi à domo & ciuitate Dei antea fuissent remotissimi,
 priusquam Christi mortis beneficio, tum Angelorum
 conciues, tum Prophetarum & Apostolorum municipi-
 pes

a 1. Timoth. 3.

Matth. 6.

Marci 13.

Matth. 16.

Luca 22.

pes effecti, ius ad patris cœlestis hereditatem promissionis spe, recepissent.

Super aedificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.

*Dan. 1.
Act. 4.*

*Ioan. 10.
1. Cor. 1.
Apocal. 21.
Matth. 16.*

34. Torquet se hic Rollocus contra Pontificios, qui, inquit, ut obtineant suum Papam, quem Petri successorem appellant, fundamentum & caput esse Ecclesię, hoc fundamentum de Apostolis & Prophetis intelligunt. Quid piaculi Rolloce, Christum, doctrinamque Apostolorum & Prophetarum esse fundamentum, affirmare? Neque enim vel Prophetę, vel Apostoli seipso predicarunt, sed Christum, adeo ut eorum accipere doctrinam, Christum sit etiam recipere crucifixum: Ut enim nihil dicamus, Apostolos à Scriptura (quod Christum annuncient) expressè fundamentum vocari, tum ipsa met Veritas id ipsum insinuat, quando Ecclesię suę molem Petro superstruendam esse, est contestatus, cui nec tu, nec inferorum portę hactenus potuistis pręualere.

Ipsa summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino.

a Matth. 5.

*D. Thomas in
hunc locum.*

*b 1. Cor. 3.
Esai. 18.*

35. Is est eorum, qui à veritate recesserunt, stupor, ut principis, imique fundamenti & secundarij discrimen capere non possint, sicut nec id intelligunt, quod & Christus & Apostoli, diuersa tamen ratione, lux^a alibi mundi appellantur, cum tamen id hic sicut alibi exprimat Paulus, quando in hoc ædificio lapidem angularem, fundamentum & reliquam structuram connectere ac perficere dicat Christum Iesum: quem ob firmitatem fundamenti lapidem, ^b angularem ob vtriusque populi, Gentium & Iudæorum coniunctionem, summum propter dignitatis celsitudinem, vocat. Dicit itaque Apostolus

stolus in hoc fundamento, Christo scilicet, tunc Ecclesiam construi, quando homines ad fidem fuerint conuersi, licet anima sancta suo modo, dicatur huic fundamento nixa superædificari, quando fidei in Christum bonorum operum & virtutum spiritualium exercitationem adiunxerit, quanquam & ab Ecclesiæ primoribus dici possit hoc ædificium erigi, qui verbo & exemplo in Ecclesia, cum fructu laborant, sicut & quilibet huic basi superædificari dici potest, quando in fide & bonis operibus incrementum sumpserit.

1. Pet. 2.

1. Cor. 3. Quisq;
videat, quo modo superædificet.

Hebr. 3. Act. 6.

1. Pet. 2.

36. Purum itaque & putum est Rolloci mendacium, Pontificios præferre Ecclesiæ auctoritatem ceu fundamentum, Propheticæ & Apostolicæ doctrinæ, solum enim dicimus ex Ecclesiæ auctoritate certum argumentum sumi, vel ad libros sacros admittendos, vel ad eos repellendos, qui sacri non sunt. Cùm enim Ecclesia, cui summus pastor Christi Vicarius, & Petri successor præfidet, in fide errare non possit, tum orto de Scripturis sacris dissidio, ad eius tribunal hæc causa semper iam inde ab Apostolorum temporibus est reuocata, sicut exemplo esse possunt Antiocheni, qui de legalibus quæstionem ad Apostolorum & Seniorum Synodum retulere, cuius Synodi sententiæ latæ ita obtemperauerunt, vt nullus esset vnquam dubitandi relictus locus, quam formam temporibus succedentibus, Patrum & omnium fidelium Apostolis succedentium series semper obseruauit. Fidem Rolloce nostræ Dei verbo sic esse coniunctam volumus, vt nullum Ecclesiæ assensum firmiter sustineamus, nisi quem à Deo extitisse habeamus cognitum & firmo conceptum animo. Ita enim nobis persuasum est, Christum Ecclesiæ suæ sic perpetuò ac conti-

Luc. 22.

1. Tim. 5. 1.

Act. 15.

Melchior Canus lib. 4. de locis Theolog. cap. 4.

E nenter

nenter adesse, & eam Spiritu sancto regere, ne quicquā pro fidei doctrina tradat, quod non fuerit idem Apostolis à Deo traditum.

CAPVT TERTIVM.

Huius rei gratia ego Paulus vincetus Christi Iesu, pro vobis Gentibus, si tamen audistis dispensationem.

37.

*2. Tim. 2.
Infra cap. 4.*

SENSVS est. Mea fides, meumque studium singulare, quibus in Euangelij dispensatione apud vos sum vsus, vt fidei mysteria insigniter eruditi, possitis ad Christum conuerri, causa sunt, cur ego Paulus, tum Apostolus, tum Gentium Doctor in carceris squalore detinear. Quod ipsum ideò sæpè alibi repetit, vt captiuitatis suæ occasiones omnibus consent, quæ pœnas & calamitates, quas patiebatur, gloriosas & laudabiles reddebant. Cùm enim causa, non sola pœna Martyrem efficiat, tum Christi fidem hoc ipso, quòd se eius vincetum confitetur, & vtilitatem Ecclesiæ, quia pro Gentibus patitur, suarum compedum causas adducit. Frustrà proinde ab hoc Pauli exemplo, solatij remedia petenda docet Rollocus suæ fidei homines, quando etiam religionis causa miserè fuerint afflicti. Esse enim (inquit Cyprianus) Martyr non potest, qui in Ecclesia non est. Ardeat licet flammis & ignibus traditus, vel obiectus bestiis animam suam ponat: non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ, nec religiosæ virtutis exitus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest.

*Cypr. de Simplic. Pralat.
Aug. lib. 1. contra Donatistas
cap. 9. lib. de patient. ca. 23. 26.*

38. Quare quod & subiungit Rollocus, quempiam amici quàm Christi nomine, libentius & facilius, immò pro

pro